

Rådyr renseregning

Nå skal giften fjernes fra norske havner

Trenger "ett gasskraftverk"

Hydro skal øke energiforbruket tilsvarende ett gasskraftverk.

• side 2

- Fagfolk satt til side

Miljøvernere reagerer på at Statens forurensningstilsyn ikke fikk vurdere CO₂-utslipp fra gasskraftverk.

• side 4

Glass gjenvinnes

Stadig mer europeisk glass gjenvinnes. Norsk glass blir sendt til Argentina.

• side 5

Krafttak mot gift

Canadiske myndigheter bevilger 120 millioner kroner til å redusere bruk av miljøgifter i u-land.

• side 6

Er en ferge som virvler opp giftige sedimentene en forurensner? Ja, sier SFT som mener forurensningsloven kan brukes til å stenge havner. (Foto: Per Langevei)

Hver gang "Color Viking" manøvrerer i Sandefjord havnebasseng virvles det opp miljøgifter fra sedimentene på havbunnen. Nå vil staten rense landets elleve verst forurensede havneområder. Hvem som skal betale milliardregningen er ikke klart.

Gamle synder ligger dypt nede i sedimentene og fører blant annet til uspiselig sjømat. Statens forurensningstilsyns initiativ til å rense opp blir positivt mottatt, men ingen vil ha regningen.

– Dette er et resultat av samfunnsutviklingen. Derfor bør stor-samfunnet betale, mener Tor A. Bjerkeli i havnevesenet i Bergen.

• side 5

Mer motor i skjærgården

I 1998 ble det solgt båtmotorer med nesten 1 million hestekrefter til sammen. I 1990 var tallet 277 000. Båtene blir flere og større, og salget av store motorer øker. Marinaene melder

om rekordhøyt drivstoffsalg. Resultatet er mer støy, forurensning og slltasje i skjærgården. Eneste lyspunkt er den sørnorske sommeren. Dårlig vær har ført til lite ferdsel.

• side 5

Motorvei i våtmarksområde?

En firefelts motorvei er planlagt gjennom våtmarksområdet Åkersvika, ved Hamar. Åkersvika er et av Norges viktigste områder for trekkfugler, og har internasjonal vernestatus under Ramsar-konvensjonen.

• side 6

Bevar Beiarn

I nattens mulm og mørke har Statkraft kjørt sitt utstyr frem til Beiarn-vassdraget. Selskapet skal legge det verneverdige vassdraget ved Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark i rør.

Leder

Statkraft og olje- og energiminister Olav Akselsen har det travelt: Anleggsarbeidene må være i gang før 26. april neste år. Hvis ikke risikerer utbyggerne en ny runde med konsesjonsøknad og grundige utredninger av konsekvensene. Det er det siste Statkraft og kraftsosialisten Akselsen vil gjennomgå. For ingen kan være i tvil om at hensynet til natur og miljø vurderes annerledes i dag enn da konsekvensutredningen ble gjennomført i 1979.

I juli ba representanter fra samtlige opposisjonspartier på Stortinget om at konsekvensene for natur og miljø blir grundigere vurdert. De forutsetter at Statkraft ikke igangsetter bygging før dette er gjort.

10. august kom svaret fra statsråden: Akselsen vil slett ikke ha noen ny debatt om saken, med flere fakta på bordet.

Olav Akselsen har tidligere markert seg som ivrig tilhenger av forurensende gasskraft, og han var den avgjørende stemmen som hindret at Tovdalsvassdraget ble vernet. Derfor er det kanskje ikke særlig vanskelig å forstå at han synes 70-tallets utredninger gir svaret på dagens spørsmål. Men denne gangen må han regne med kamp. Mer enn 300 mennesker møtte opp på utbyggingsmotstandernes treff i midten av august. Utover høsten vil det stå flere slag om vassdragets fremtid. Konklusjonen er enkel: Dra til Beiarn! ■

Energibehov tilsvarende ett gasskraftverk

Hydro aluminium i Sunndalsøra skal øke energiforbruket tilsvarende ett gasskraftverk, men forutsetter ikke ny kraftutbygging.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Hydro aluminium skal utvide og modernisere fabrikkene på Sunndalsøra. Det innebærer at forbruket av elektrisitet vil øke med 2,14 TWh årlig. Til sammenligning skal Naturkrafts planlagte gasskraftverk produsere 2,8 TWh.

– Planen for modernisering av Sunndalsøra forutsetter ikke ny kraftutbygging eller gasskraftverk, sier informasjonsdirektør Tor Steinum i Norsk Hydro. Han avviser at en gasskraftvennlig regjering har gjort

det enklere å bestemme seg for utvidelse av fabrikkene.

Avtale med Statkraft

Hydro har en avtale med Statkraft om å kjøpe 1 TWh mer enn de gjør i dag. Resten av elektrisiteten skal de kjøpe i det åpne markedet.

– I dagens situasjon kan vi gjennomføre utbyggingen på Sunndalsøra uten å binde det til nye langsiktige kraftkontrakter, sier Steinum.

Norsk Hydro og Statkraft eier hver sin tredjedel av aksjene i selskapet Naturkraft som ønsker å bygge gasskraftverk på Kolls-

nes i Hordaland og Kårstø i Rogaland.

Kutter klimagasser

I 1999 slapp aluminiumsverket i Sunndalsøra ut klimagasser tilsvarende 670 000 tonn CO₂. Etter modernisering og utvidelse vil utslippene være redusert med opp mot 150 000 tonn. Dette til tross for at aluminiumsproduksjonen doubles.

– Det moderne verket bli basert på lukket teknologi, mens gamle verk har åpne elektrolyseovner. Alle utslipp tas inn i rensesystemer og tas hånd om, og utslippene fra selve elektrolyseprosessen blir mindre. Teknologien blir både mer effektiv og renere enn den vi bruker i dag, sier Steinum. Den eldste delen av aluminiumsverket på Sunndalsøra ble startet i 1946. ■

Barsebäck driver videre

Den andre reaktoren ved det svenske kjerne-kraftverket Barsebäck blir foreløpig ikke stengt.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Atomreaktoren skulle etter planen stenges første juli neste år, men næringsminister Björn Rosengren utsetter stengningen på ubestemt tid.

Forutsetningen for å stenge Barsebäck var at elektrisitetsproduksjonen kunne erstattes av andre kilder. Det målet vil

Sverige ikke klare å oppfylle. En årsak er at energiprisene er så lave at så godt som all utbygging av nye fornybare energikilder har gått i stå.

Lederen for Centerpartiet, Lennart Daléus, er skuffet:

– Det er trist. Energooverenskomsten bygger på at vi sammen med regjeringen og Venstern skal diskutere og samarbeide om utviklingen. Nå har Björn

Rosengren bare fattet en beslutning uten å prate med oss, sier han til Dagens Nyheter.

Dette er ikke første gang svenske politikere går tilbake på sine lovnader om å avvikle atomkraften. I 1980 stemte over 80 prosent av befolkningen for å begrense atomkraftens levetid. Den siste reaktoren skulle stenges i 2010. Beslutningen er senere opphevet av svenske politikere.

Barsebäck 1 er den eneste atomreaktoren Sverige hittil har stengt permanent. ■

Småbåter sliter på skjærgården

Skjærgården blir utsatt for økende press fra fritidsbåter. Båtene blir større, motorene blir større og resultatet er problemavfall, naturslitasje og økte utslipp.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

I Valle i Telemark har marinaen på Sjøbua blitt bygd ut for millioner de siste årene. Butikken på grensen til Kragerøskjærgården går så det suser i sommermånedene.

– Vi har hatt økning i brennstoffsalget hvert eneste år siden vi overtok marinaen for tjue år siden. De siste årene har salget gått rett opp, sier Bjørn Pedersen ved Sjøbua. Han forklarer at kundetallet ikke har økt stort den siste tiden.

– Årsaken til salgsøkningen er først og fremst at folk får større og større båter med større og større motorer, sier Pedersen.

Mer motor

Tendensen kommer tydelig fram i Toll- og avgiftsdirektoratets statistikk for inntekter fra avgiften på båtmotorer. Avgiften kalles hk-avgift, siden den regnes ut etter motorens ytelse. Omregnet til antall solgte hestekrefter viser statistikken nesten en firedobling fra 1990 til 1998, fra 277 777 hestekrefter i 1990 til 933 695 i 1998.

Også Norges Båtbransjeforbund har registrert utviklingen.

– Hittil i år er det solgt noe færre påhengsmotorer enn i samme periode i 1999. Men motorens ytelse øker. I hestekrefter ligger økningen på fem til seks prosent, sier styreformann Johan Koefoed i Norges Båtbransjeforbund (NBF).

Han har ingen fersk oversikt for innenbordsmotorsalget, men tror utviklingen er ganske lik.

– For salget av båter er trenden at båtene blir større, men det blir ikke solgt flere båter nå en for et par år siden, sier Koefoed.

Han tror likevel at utslippene fra landets båtmotorer går nedover. Årsaken er bedre motorteknologi.

– Bransjen har satt strenge miljøkrav til påhengerne, og disse skal innfris innen 2006. Arbeidet har kommet langt, og mange nye motorer oppfyller kravene allerede, sier Koefoed.

Båtberget kommer

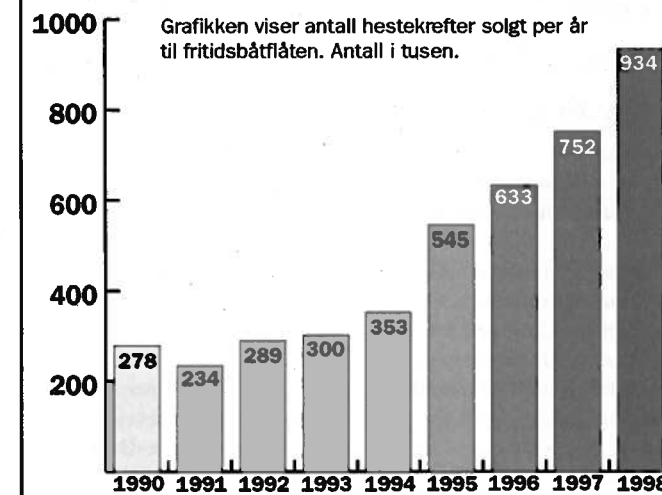
Et annet problem er avfallet alle utrangerte båter utgjør. Plastbåtene brytes knapt nok ned, og har dermed lite i naturen å gjøre. For en tid siden etablerte NBF selskapet Norsk Båtretr AS. Selskapet har prøvd å skape en frivillig ordning med pant i samarbeid med Miljøverndepartementet (MD), men har foreløpig ikke lyktes.

Press på skjærgården

Den stadig økende småbåtflåten er også et problem for skjærgården. Verst er slitasjonen på naturen i de mest brukte friområdene.

– I Oslofjord-området slår den stadig økende sentraliseringen sterkt ut. Antall innbyggere i området øker, og deres behov for friluftsliv er like stort som for alle andre. Vi har valgt å tilrettelegge en del områder for båtfolket, slik at vi konsentrerer slitastene der. Men folks oppførsel er et problem, blant annet i forhold til bruk av engangsgriller. Disse kan føre til skader på svaberg, samt brannskader på vegetasjon, sier Ivar Gjermundrud i MD.

Økning i båtmotorstørrelse 1990-98

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Grafikk: N&M Bulletin

De mange båttoalettene er også et problem. Mesteparten av skiten går rett i havet.

– Det er nesten ingen som bruker tømme-stasjonene for septikk. Hovedårsaken er nok at det ikke finnes standard-systemer i småbåtflåten, sier seksjonsleder Rune Bergstrøm ved Fylkesmannens miljøvern-avdeling i Østfold.

Dårlig sommer bra for skjærgården

Mens folk i Sør-Norge har sutret over dårlig sommervær, mener Bergstrøm naturen i skjærgården har hatt gode dager.

– Dårlig sommervær er veldig bra for det biologiske mangfoldet langs kysten, sier han. ■

– Vi har flere indikatorer som viser aktivitetsnivået. En ting er søppelmengdene i friområdene, den er proporsjonal med antall soldager. Videre ser vi at vegetasjonen i pressområdene tar seg veldig opp i sesonger som den vi nå er i ferd med å avslutte. Det gjør at vegetasjonen klarer å hente seg inn igjen. For øvrig har vi også hatt svært få tilfeller av ulovlig ferdsel i sjøfuglreservatene. Dermed tjener også denne delen av mangfoldet på regnværet, sier Bergstrøm.

Han mener vegetasjonen har spesielt godt av regnvåte sommere, siden tørkesomme både gir dårlige vekstvilkår og økt slitasje. ■

Natur & miljø Bulletin

Redaktør (konst.): Audun Garberg (tlf: 22 40 24 25)

Redaksjon: Jens Petter Toldnes (tlf: 22 40 24 23),
Kristian Jahre (tlf: 22 40 24 24), Tom Erik Økland (tlf: 22 40 24 02)

Adresse: Pb 342 Sentrum, 0101 OSLO,
Tlf: 22 40 24 00, Faks: 22 40 24 10. e-post: redaksjonen@naturvern.no

Abonnement: 230/år (privatpersoner), 600/år (bedrifter)

Annonser: Tlf: 23 12 20 70 Faks: 23 12 20 71

Utgiver: Norges Naturvernforbund, Web: www.naturvern.no

Trykking: GAN Grafisk AS
Neste utgave: 08.09.2000

fagpressen

Rana Havnevesen støtter Norges Naturvernforbund

ALPHARMA
Leadership in Specialty Pharmaceutical Products

Harbitzalléen 3, 0275 Oslo Tel 22 52 90 00

– Setter SFT til side

Statens forurensningstilsyn fikk ikke vurdere CO₂-utslippene fra gasskraftverkene. Miljøvernere reagerer kraftig på miljøvernministerens fremgangsmåte.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Naturkraft har søkt om å få omgjort utslippkravene for sine planlagte gasskraftverk.

Søndag 20. august gikk fristen ut for de som ville uttale seg om omgjøringen. I en felles uttalelse fra Natur og Ungdom, Norges Naturvernforbund og Fellesaksjonen mot gasskraftverk, får miljøvernminister Siri Bjerke hard kritikk for måten saken er behandlet på. Årsaken er at Olje- og energidepartementet (OED) har vurdert virkningen gasskraftverkene vil få for de globale utslippene av klimagassen CO₂. Organisasjonene mener Statens Forurensningstilsyn (SFT) burde gjøre denne vurderingen.

– Satt fagfolk til side

– Det er åpenbart at miljøvernministeren har valgt spørre dem

som gir de svar som passer henne. Hun har satt til side hensynet til hvem som har den faglige kompetansen, hevder Lars Haltbrekken, styremedlem i Fellesaksjonen mot gasskraftverk.

– Alle vet hva Olje- og energidepartementet og byråkratene der mener. De har hele tiden argumentert for å bygge gasskraftverkene. Mens SFT har stilt spørsmål ved om de globale CO₂-utslippene vil bli redusert hvis vi bygger gasskraftverk i Norge. Jeg mistenker at det er grunnen til at Siri Bjerke har utelukkert SFT fra å komme med en vurdering av CO₂.

– Er det ikke naturlig at andre uttaler seg når utslippstillatelsen nå skal endres?

– Nei, ikke så lenge det er SFT som skal forvalte forurensningsloven. Og saken skal behandles etter forurensningsloven, det har blant annet lovavdelingen

i Justisdepartementet slått fast. Når SFT er satt til å forvalte den, må man også invitere SFT til å komme med sine uttalelser, selv om de går på tvers av hva regjeringen mener, sier Haltbrekken.

Avviser kritikken

Avdelingsleder Hæge Andenæs i Miljøverndepartementet avviser kritikken:

– Spørsmålet om virkningene på CO₂-utslippene av en eventuell bygging av gasskraftverk har vært vurdert tidligere av energimyndighetene i forbindelse med behandlingen av søknaden til Naturkraft om energikonsepsjonen. Det var nå viktig å få en oppdatert analyse i forhold til den som ble laget av Norges vassdrags- og energidirektorat og OED i 1996-97. Det er OED som energimyndighet som har kom-

petanse i spørsmålet om hva som vil skje i energimarkedet i Norge, Norden og Europa dersom det bygges gasskraftverk i Norge. Trengte vi derimot en ny miljømessig vurdering av forurensningsvirkningene av CO₂, ville vi selvfølgelig bedt SFT om dette, sier avdelingsleder Hæge Andenæs.

– SFT har tidligere vært skeptisk til om norske gasskraftverk vil redusere utslippene globalt. Har de da uttalt seg uten å ha ekspertise på området?

– De har vel kommentert OEDs vurderinger av akkurat dette spørsmålet fra 1996-97. At OED er den sentrale fagmyndighet i akkurat dette spørsmålet betyr jo ikke at ikke andre fagmyndigheter som SFT, også er meningsberettiget, sier Andenæs.

Vil protestere i Praha

26. september har Verdensbanken og Det Internasjonale Pengefondet (IMF) årsmøte i Praha. Det er ventet titusenvís av demonstranter fra hele verden, også fra Norge.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Natur og Ungdom (NU) er en av mange norske organisasjoner som vil reise til Praha for å demonstrere under Verdensbanken og IMF's toppmøte i Praha. Det er ventet at miljøorganisasjoner, fagforeninger, partier og andre vil stille sterkt i den tsjekkiske hovedstaden.

– Foreløpig er det satt opp fem busser fra Oslo. I tillegg kommer det busser fra Bergen og Trondheim. Det er viktig for oss å delta i Praha. Vi mener at både Verdensbanken og IMF er institusjoner som bidrar til at forskjellen mellom rike og fattige land øker. De er også en del av den strukturelle årsaken til fattigdom og miljøproblemer på et globalt plan. Frihandelen over-

styrer nasjonalstatenes miljøregler, menneske- og arbeiderrettigheter, sier lederen i NUs globaliseringsutvalg, Tine Larsen.

For få år siden ville ikke et slikt årsmøte resultere i den store mediaoppmærksomheten. Det var imidlertid før WTO-møtet i Seattle. Ifølge Larsen er det arven fra Seattle som vises nå.

– Motstanden mot disse institusjonene har bygd seg opp over tid. Seattle var en kraftig inspirasjon for mange, og jeg tror vi kommer til se arven fra Seattle-møtet i Praha i september. Nå er det blitt slik at arrangørene av denne typen toppmøter ikke kan regne med å få ha møtene sine i fred. Et slikt press må nødvendigvis virke. Jeg tror det vil tvinge fram reformer, både i Verdensbanken, IMF og WTO, sier Larsen.

Nå skal norske havner renses

Elleve av landets verst forurensede havner skal renses. SFT ønsker om nødvendig å bruke forurensningsloven til å stenge havnene.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Statens forurensningstilsyn (SFT) ønsker å gjøre noe med miljøgift-situasjonen i norske havner. Dette går fram av et brev til de lokale myndighetene i elleve av landets verst forurensede havneområder. I brevet varsler SFT at det er aktuelt å pålegge miljøgifter er sluppet ut i havneområdene gjennom mange år. Deretter er det spredningen av sedimenter i havnene, først og fremst skipstraffikk og havnevesenets egen mudring. For miljøet er det ene problemet like stort som det andre, sier direktør for lokalmiljøavdelingen i SFT, Trond Syversen.

Et slikt miljøtiltak vil trolig bli tatt vel i mot av miljøbevegelsen, som har etterlyst dette i en årrekke. Også lokalbefolkningen langs kysten vil nok glede seg over utsiktene til å bli kvitt kostholdsrestriksjoner og giftig sjømat. Spørsmålet for alle involverte parter er hvem som skal betale. For hvis norske havner skal renses på en forsvarlig måte, vil kostnadene komme opp i milliardbeløp. En regning ingen egentlig har lyst på.

– Storsamfunnet bør betale

– SFT forsøker å henge ansvaret på havnene. De har funnet en lovhemmel i forurensningsloven som gjør havnene ansvarlig ved at aktiviteten på havnen virvler opp gamle synder. Det er ikke rettferdig. Miljøgiftene i Bergen havn har hopet seg opp gjennom et helt århundre. De er et resultat av den generelle samfunns-

Disse havnene skal renses:

- Oslo
- Drammen
- Sandefjord
- Grenland
- Kristiansand
- Stavanger
- Bergen
- Ålesund
- Trondheim
- Harstad
- Tromsø

utviklingen. Derfor bør også storsamfunnet, som har nytt godt av dette, betale regningen, sier havneingeniør i Bergen og omland havnevesen, Tor A. Bjerke, til N&M Bulletin.

Ny bruk av loven

– Vi snakker om to typer forurensning; primærforurensningen, som har foregått ved at miljøgifter er sluppet ut i havneområdene gjennom mange år. Deretter er det spredningen av sedimenter i havnene, først og fremst skipstraffikk og havnevesenets egen mudring. For miljøet er det ene problemet like stort som det andre, sier direktør for lokalmiljøavdelingen i SFT, Trond Syversen.

Ifølge Syversen er det to måter å finansiere prosjektet på. Den ene ytterligheten er å sette av hele beløpet på statsbudsjettet. Den andre er å bruke forurensningsloven. SFT ønsker derfor å prøve ut i hvilken grad forurensnings-

loven gjelder for havneområder.

Trafikk-krøll i EU

Trafikken i EU skaper stadig større miljøproblemer. Politikernes tiltak for å redusere problemene virker ikke.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Konklusjonen kommer frem i en rapport fra EUs miljøagentur (EEA) i København.

Utslippene for hver kjørte kilometer er blitt redusert de siste årene, problemet er bare at trafikken vokser langt raskere.

– Vi mener for eksempel at forurensningsloven skal gjelde ved mudring. I dag tror jeg ikke det er noen som protesterer på det. At vi også kan stoppe båttrafikk med hjelp av forurensningsloven er det nok en del som vil ha motforestillinger mot og det er denne hjemmelen vi nå ønsker å prøve ut.

– Betyr dette at SFT kan gå inn med pålegg til for eksempel et ferjeselskap?

– Vi vil ikke gå direkte på ferjeselskapene. Det vi kan gjøre er å stenge havnen. Vi ønsker imidlertid først og fremst å få til et konstruktivt samarbeid med havnemyndighetene. Utgiftene må fordeles etter en nøkkel. Jo flere primærforurensere det finnes, jo lavere blir regningen. Sekundærforurensere kan betale gjennom økte havneavgifter.

Konkrete mål kommer

– Hvordan ser dere på initiativet fra Norges Naturvernforbund og Oslo havnevesen, hvor man vurderer å søke kjemiproducentene, altså de som har produsert giften vi finner i havnene?

– Vi har valgt å følge spent med, men vil ikke slippe taket i

norske lokale myndigheter. Vi ser imidlertid gjerne at man vinner fram i en slik sak.

– Har SFT konkrete miljømål når det gjelder giftopprydningen?

– Det har vi fått i oppgave å utrede av Miljøverndepartementet. Presisjonsnivået på miljømålene og kostnadene er ikke klare enda. Vi har for eksempel ikke bestemt om det er et realistisk mål å bli kvitt kostholdsrestriksjoner. Før dette er klart vet vi heller ikke hvor mye dette vil koste, men det er anslått milliardbeløp.

Helt nytt for Color Line

Sandefjord havn er en av landets verst forurensede. Den nye Strømstad-fergen "Color Viking" virvler daglig opp store mengder giftige sediment i havneområdet. Driftssjef i Color Line Marine i Sandefjord, Svein Sørensen, har liten sans for at rederiet skal betale for dette.

– Vi er i jevnlig dialog med havnevesenet, men dette er helt nytt for oss. Vi bruker lite maskinkraft inne i havneområdet og jeg synes det virker litt rart at vi skal måtte betale for dette.

Dermed stiger utslippene av drivhusgassen CO₂, skriver den danske avisen Information.

For små avgifter

Bilen vinner konkurransen mot tog, buss og båt i EU. En årsak er at den relative kostnaden ved å kjøre bil har gått ned. I England og Danmark koster bilkjøring like mye i dag som for 20 år siden. I samme tidsrom har folks disponible inntekt økt med 40 til 50 prosent.

Avgiftene på bilkjøring i EU-landene er ikke høye nok til å dekke utgiftene bilen skaper til helse, miljø og vedlikehold av veiene. Men under 10 prosent av EU-borgerne går inn for høyere

bensinpriser. Dette til tross for at 40 prosent mener luftforurensning er et alvorlig problem, og 30 prosent mener støy er det.

Her er noen av konklusjonene i rapporten:

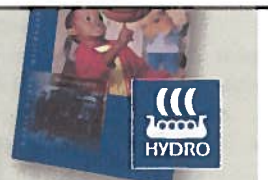
- Bare i Østerrike og Irland øker trafikken mindre enn resten av økonomien.
- Ikke i noe land har kollektivtrafikk, gang eller sykkel vunnet markedsandeler fra privatbilen. Fra 1970 til 1997 steg biltrafikkens andel av transporten fra 65 til 74 prosent.
- Lastebiler tar 45 prosent av godstrafikken, mot 30 prosent i 1970.
- EU har fått 50 prosent mer motorveier siden 1970.

Sjekk våre miljø@ker

Velkommen til
Hydros miljø-rapport 1999

For mer informasjon: www.hydro.com

NORGES BONDELAC

Fakta og nyheter fra norsk landbruk

www.bondelaget.no

Ny motorvei i våtmarksområde

Naturvernforbundet i Hamar er svært skeptisk til planene om å bygge firefelts motorvei gjennom våtmarksområdet Åkersvika. Åkersvika har internasjonal vernestatus som såkalt Ramsar-område.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Høy ulykkesfrekvens på E6 mellom Gardermoen og Moelv gjør at Hamar vegkontor nå planlegger å bygge ut veien fra to til fire felt. Ifølge Vegkontoret har 50 personer blitt drept på strekningen i perioden 1991 til 1998. I samme periode har 110 mennesker blitt alvorlig skadd. De fleste ulykkene har vært møteulykker, altså såkalte front mot frontkollisjoner.

– Dette ønsker vi å få en slutt på. Derfor ønsker vi doble felt og fysiske skiller mellom kjøretningene, sier saksbehandler Kristin Vitsø Bjørnstad ved Vegkontoret.

– **Direkte pinlig**
Våtmarksområdet Åkersvika rett

sør for Hamar vil bli berørt av utbyggingen. Åkersvika regnes som et av de viktigste rasteområdene for trekkfugl i Norge og ble vernet som naturreservat etter naturvernloven allerede i 1974. Åkersvika har også såkalt Ramsar-status. Det vil si at området oppfyller visse internasjonale vernekriterier.

Sist Åkersvika skapte diskusjoner var i forbindelse med byggingen av Vikingskipet til OL i 1994. Store protester til tross, Vikingskipet ble reist rett på utsiden av naturreservatets grenser.

– Det er direkte pinlig at Hamar vegkontor planlegger ytterligere utbygging i Åkersvika. Dette er et sårbart miljø som allerede er kraftig belastet. Mer nedbygging gjør området stadig mindre attraktivt for de som bruker det, nemlig fuglene,

slår Sofus Lystad, leder av Naturvernforbundet i Hamar, fast.

Lystad forklarer at Åkersvika er en svært viktig mellomlandingsplass for trekkfugl. Mellom Øra ved innsjøen Øyern og Trondheim er Åkersvika den eneste hvilestasjonen vannfuglene har igjen.

– Norge er med i et internasjonalt samarbeide. Da bør de områder som omfattes av internasjonale konvensjoner og avtaler behandles med respekt, sier han.

Lover miljøtiltak

Kristin Vitsø Bjørnstad ved Vegkontoret vedgår at Åkersvika er en vanskelig nøtt.

– Vi er selvsagt klar over at Åkersvika er et verneområde med internasjonal status. Derfor har vi satt ned en egen gruppe for å se på dette. Vi håper å kunne tilføre Åkersvika-området noen miljøfordeler. I dag går veien på ei fylling og et tiltak vi ser på er å bedre vanngjennomstrømningen. Dessuten vil det bli en del støyttiltak, lover Vitsø Bjørnstad.

– *Er det mulig å legge veien utenom Åkersvika?*

– Det vil gjøre veien såpass

mye lenger at det neppe er aktuelt, sier Vitsø Bjørnstad.

Utbyggingsplanene vil bli oversendt Vegdirektoratet i løpet av høsten. ■

▼ fakta

- Ramsar-konvensjonen trådte i kraft i 1975 og har som formål å beskytte våtmarksområder, særlig som levested for vannfugler.
- Definisjonen av våtmark i Ramsar-konvensjonen omfatter blant annet myr og ferskvann, brakkvann og marine områder ned til seks meters dybde.
- Norge har hittil utpekt 23 Ramsar-områder, hvorav fem ligger på Svalbard.
- Våtmarksområdet Åkersvika er et av de viktigste rasteområdene for trekkfugl under trekket vår og høst. Området er Norges første Ramsar-område.

Kilde: www.mistin.dep.no

Europeisk glass gjenvinnes

Stadig mer av glasset i Europa gjenvinnes. En stor del av norsk glass blir eksportert.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Innsamlingen av glass i Europa økte fra vel 8 millioner tonn i 1998 til i overkant av 8,4 millioner tonn i 1999. Tallene fra sammenslutningen av europeisk glasseballasje-industri (FEVE) inkluderer Norge, Sveits, Tyrkia og alle EU-land unntatt Luxembourg.

Mindre innsamling

Ifølge FEVE gikk innsamlingen av norsk glass ned fra 43000 tonn til 39000 tonn i samme periode. Administrerende direktør i Norsk Glassgjenvinning, Lasse

Sunde, forteller at andelen gjenvunnet glass likevel ligger stabil rundt 85 prosent, men at bruken av glass til engangsemballasje har gått ned.

Etter nedleggningen av Moss Glassverk, er isolasjonsprodusenten Glava den største norske kunden til Norsk Glassgjenvinning. Resten blir i hovedsak eksportert, blant annet til Argentina.

– Ufornuftig innsamling

Sunde mener det ikke er noen fasit på hvorvidt det fornuftig å samle inn norsk glass.

– I Oslo, Bergen og Trondheim er det kanskje fornuftig å samle inn 90 til 95 prosent.

Men man kan stille spørsmål om det er fornuftig samle inn 85 prosent på landsbasis. Avgifter gjør at dette er lønnsomt for industrien, forteller Sunde som lurer på om det er Finans- eller Miljøverndepartementet som styrer miljøpolitikken.

– Det er ikke fornuftig å samle inn glass i Kirkenes og frakte det

til Østlandet for bearbeiding. Glass i Nord-Norge er det greit å samle inn for å få det ut av avfallsstrømmen, men da må vi bearbeide og bruke det lokalt, sier Sunde og sikter til bruk av glass blant annet til stabiliseringsmasse, i stedet for pukkstein. ■

Latin-Amerika til angrep mot rovfiske

En ny lov skal kunne hindre rovfiske ute på det åpne hav utenfor Stillehavskysten av Sør-Amerika.

Chile, Colombia, Ecuador og Peru ble denne uken enige om en ny lov. Loven skal hindre fartøy fra andre land å hente opp uforvarslig mye fisk i de internasjonale havområdene utenfor landenes økonomiske soner.

Svak forvaltning og dårlig overvåkning har tidligere rådet i disse områdene, noe som har ført til omfattende uregulert og ulovlig fiske. En stor internasjonal flåte har tatt i rikelig monn av de enorme fiskebestandene. De søramerikanske statene håper den nye loven skal kunne bedre situasjonen betraktelig. (IPS) ■

Solen skinner fremdeles over u-landene

To hendelser har denne våren vært svært betydningsfulle også for u-landene. Spørsmålet om hvordan fremtidens energiforsyning skal se ut er i ferd med å bli besvart.

Innlegg

1. Det tyske Parlamentet (Bundestag) har vedtatt å legge ned atomkraften, som i dag utgjør 10 prosent av landets energiproduksjon. Dette har de fleste norske aviser og NRK rapportert. Nyheten kobles i Norge nærmest automatisk om til en gladmelding til fordel for norsk vannkraft-, olje- og gassseksport.

Dette kan vise seg å være for hastet, av flere grunner. Tyskerne ønsker ikke å gjøre seg mer avhengige enn nødvendig av importert fossil energi. Tvert imot. Tyske parlamentarikere har nemlig forut for atomkraftvedtaket gjort et annet vedtak, som dessverre ingen norske medier har rapportert om: Parlamentet vedtok i april i år å innføre verdens beste stimulerende ordninger for solenergi. Formålet er flerdelt:

• Økt volum gir reduserte priser hvilket bidrar til å øke markedandelen og å bygge opp en slagkraftig eksportrettet tysk solenergiindustri. Dessuten vil man øke bruken av solenergi også i Tyskland.

• Tyske e-verk er pålagt å legge til rette for toveiskjøring av strøm. Tyske storbygeiere som installerer solstrømprodusjon til e-verket til fire kroner per kWh. Når de selv trenger strøm (kjøper tilbake) betaler de bare en krone per kWh.

Solstrøm alene antas, basert på disse stimulerende tiltak, å kunne bidra med 6 prosent av Tysklands energiproduksjon (ca. 20 prosent av strømproduksjonen) når atomkraften på 10 prosent (30 prosent av strømproduksjonen) fases ut. I tillegg blir det satsset stort på solvarme. Det er synd at avislesere i olje-landet Norge ikke får tilgang til slike faktaopplysninger.

Opphavsmannen til de tyske solvedtektene, parlamentarikeren og grunnleggeren av Eurosolar,

Hermann Scheer, ble faktisk tildeelt den alternative nobelprisen (Right Livelihood Award) i Stockholm like før jul. Bakgrunnen var hans arbeid for solenergi. Heller ikke dette "oppdaget" norsk presse. Lesere som er interessert i fremtidens energi bør derfor legge bort norske aviser, skru av NRK og heller kjøpe tyske og engelske aviser.

2. I en ny rapport er det fremkommet alvorlige motforestillinger til spørsmålet om fortrefeligheten ved bruk av vannkraft. Vannkraft er ikke og har aldri vært forurensningsfri, av to grunner:

• Store neddemninger fjerner planter og trær og annen organisk vegetasjon som derved ikke kan oppta CO₂ og bidra til å rense luften for drivhusgass.

• Dødt og råtnende biologisk materiale som blir liggende på bunnen av vannkraftdammer utvikler metan, en drivhusgass sterkere enn CO₂.

Disse forhold fører til at store vannkraftanlegg i enkelte tilfeller faktisk er verre forurenser enn

kullkraftverk! Kanskje fremveksten av solenergi på bekostning av atomkraft og fossil energi samt ny kunnskap om vannkraftverk burde få norske prosjekter i utviklingsland til å satse på helt andre energiløsninger enn dem som er rådende i dag.

Spørsmålet er vel hva som best tjener u-landene og ikke bare hva som tjener norsk eksportindustri. Dersom formålet er å skaffe fremtidsrettet forurensningsfri energi står solenergi helt sentralt.

Harald N. Røstvik
Sivilarkitekt
Stavanger

Canada tar krafttak mot miljøgifter

I likhet med Norge mottar Canada store mengder organiske miljøgifter fra den tredje verden. Nå vil canadierne bevilge 120 millioner kroner for å hjelpe u-landene – og seg selv.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Canadiske inuit-kvinner har svært høye verdier av organiske miljøgifter i blodet. Langt over det helsemyndighetene anser som forsvarlig. I kvinnenes morsmelk er det påvist miljøgiftnivåer som ligger ni ganger høyere enn hos kvinner lenger sør i Canada. Som en følge av det forskerne kaller "gresshoppe-

effekten", det vil si at rester av sprøytegifter fordampes fra jordoverflaten i sør og forflytter seg raskt i atmosfæren, hoper PCB, DDT og PAH seg opp i nordområdene. Opphopningen skyldes at fordampningen i de kalde arktiske områdene er svært lav og gjør at giften finner sin plass i næringskjeden, en kjede som også omfatter mennesket. Dette til tross for at mye av giften opp-

rinnelig er blitt brukt i utviklingsland i sør, tusenvis av kilometer unna.

Nå vil Canadas miljøvernminister gjøre noe med problemet, og har bevilget om lag 120 millioner kroner for å stoppe bruken av de skadelige organiske miljøgiftene, melder den canadiske avisen The Globe and Mail.

Pengene skal avsettes i et miljøgift-fond som skal administreres av Verdensbanken. I løpet av fem år skal pengene støtte diverse prosjekter hvor også Verdensbanken er involvert sammen med FNs miljøprogram (UNEP) og Global Environment Facility (GEF), som er et globalt miljøfond. ■

BIL
Bilimportørenes Landsforening
Telefon 22 64 64 55 Fax 22 64 85 95

HUSTADMARMOR A/S
6440 Elnesvågen
Tlf.: 71 26 77 00 Faks: 71 26 72 44

OTTERAAENS
BRUGSEIERFORENING

Annonsér i
N&M Bulletin
Ring
23 12 20 70

Økologisk fisk kommer

Snart kan du få økologisk oppdrettslaks. Vel og merke hvis produsentene har lyst til å satse etter Debios nye retningslinjer.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

Debio, godkjenningsinstansen for økologisk matproduksjon, har sendt reglene for økologisk fiskeoppdrett ut på høring for kort tid siden. Regelverket skal etter planen være i gang fra årsskiftet.

– Det nye regelverket er utarbeidet i samarbeid med den svenske økomerkeordningen, Krav, forteller Jan-Widar Finden, inspektør i Debio.

Foreløpig gjelder regelverket kun laksefisk, men det vil bli utvidet til å omfatte skalldyr og skjellproduksjon etter hvert.

– For laksefisk vil regelverket omfatte hele produksjonen. Det regulerer plassering av oppdrettsanlegget, fiskens opprinnelse, karenstid for en overgangsperiode, behandling av lakselus, impregnering av oppdrettsnøter, transport av levende fisk og mye mer, sier Finden.

Utvikler nytt før

Ifølge Debio er foretts sammen-

setning et usikkert punkt i utkastet til regelverk.

– Vi har foreslått at foret skal inneholde minst en fjerdedel av fiskeproteinene fra mel lagd av avskjær fra fiskeindustrien. Resten skal dekkes med fisk som normalt ikke brukes i matproduksjon eller utsortert matfisk. Men her er uenigheten stor, sier Finden.

I Austevoll jobber firmaet SeaGrain AS med utvikling av økologisk før.

– Vi har fått til førproduksjon etter Kravs økologiske kriterier, og vår egen forsøksfisk blir av

minst like god kvalitet som annen oppdrettsfisk, sier daglig leder Kjartan Sandnes i SeaGrain.

I prøveproduksjonen har man hatt opptil 100 prosent av fiskeproteinene fra avskjær. Førkvaliteten blir god, men produksjonen er helt avhengig av ferske råvarer.

Et annet nøkkelkriterie for foret er bruk av konserveringsmidler. De tilsettes for å forhindre at fett i fiskemelet harskner.

– Det vil kun bli tillatt med naturlige konserveringsmidler til økologisk oppdrett. Vanlig før er tilsatt syntetiske stoffer, sier Finden.

I samarbeid med Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt har SeaGrain utviklet før uten

kunstige tilsetningsstoffer som ikke harskner.

Voksende marked

SeaGrains satsing på økologisk før er ikke resultat av idealisme. Sandnes tror markedet vil ha Debio-merket laks og ørret.

– Matvaresikkerhet og øk bevissthet rundt biologiske ressurser vil bli stadig viktigere for forbrukerne i årene som kommer. Området er dermed økonomisk interessant for oss. Det vil det også bli for oppdretterne. Så lenge man kan produsere økologisk og får et godt økonomisk resultat, tror jeg flere vil velge slik produksjon, sier Sandnes.

SeaGrain regner med å kunne starte med full produksjon av økologisk før om ett til halvannet års tid. ■

Ikke egne regler for gift

Oppdrettslaks har et relativt høyt innhold av miljøgiften PCB. Debio vil likevel ikke ha egne regler for giftinnhold i oppdrettslaks.

– Vi setter ingen spesiell grenseverdi for miljøgifter, men fisken er selvfølgelig underlagt samme regler som annen mat på dette feltet, sier Debio-inspektør Jan-Widar Finden.

Ifølge Statens næringsmiddeltilsyn er 60 gram oppdrettslaks per døgn nok til at en person på 60 kilo er nær grensen for akseptabelt inntak av giften.

Annen forurensning er likevel et tema i høringsutkastet til regelverk. Oppdrettsanleggene må blant annet ikke ligge i nærheten av vesentlige forurensningskilder. Vannet skal være

lite forurenset og dessuten oksygenrikt.

Nøtene til oppdrettsanlegg skal vaskes for å hindre gjengroing. I dag er oppdrettsindustrien hovedkilde til utslipp av giftige kobberforbindelser langs kysten. Bruk av kobberimpregnering vil i utgangspunktet være forbudt, men kan tillates i spesielle tilfeller. ■

Kalenderen

27. august: Åpen hage seks steder i Oslo og Akershus. Arr: Oslo og omegn økologiske hagebrukslag, tlf: 22 69 05 26.

4. - 6. september: Miljøbykonferansen 2000. Arr: MD. Påmelding: 23 10 24 00.

4. - 7. september: Kurs i permakultur på Erga Gård,

Arr: Ingvald Erga, tlf: 51 42 81 22.

14. september: Seminar om direkte demokrati, Videnskapsakademiet i Oslo. Arr: Forum for systemdebatt, Mer Demokrati, Samtiden tlf: 22 40 04 00.

15. - 17. september: Treningsleir for naturvernere,

Bø i Telemark. Arr: Naturvernforbundet i Telemark, tlf: 97 53 76 24 el. 35 55 79 54.

28. september: Inspirasjonsdag om design og produktutvikling i den nye tid, Gamle Logen i Oslo. Arr: Norsk Form og Norsk Designråd og GRIP, tlf: 23 24 17 00.

5. oktober: Konferanse om bærekraft og sårbarhet, Ingeniørenes Hus i Oslo. Arr: Norske Sivilingeniørers Forening, tlf: 22 94 75 60.

14. oktober: Seminar om trygg mat, Trondheim. Arr: Trygg Mat-alliansen i Trondheim, tlf: 73 52 96 15. sor-trondelag@miljohv.no